

Fotó: Remes-archiv

Titkos magyar űrkutatás, 4. rész

A kiválasztás menete

1978. március 21-én sajtótájékoztatót tartottak a kecskeméti Repülőorvosi Vizsgáló- és Kutatóintézetben (ROVKI). Az eseményen csak a meghívott megyei és országos napilapok tudósítói vehettek részt. „Az olvasókat arról szeretnénk tájékoztatni, hogyan választottuk ki a magyar űrhajósjelölteket” – mondta megnyitójában Györfi László ezredes, a HM sajtószóvivője.

Reményi Gyula vezérőrnagy, a vezérkari főnök első helyettese pedig az Interkozmosz-program helyzetéről adott tájékoztatást. Közölte azt is: a magyar űrhajósjelöltek március 18-án elutaztak, és megkezdték a felkészülést a Csillagvárosban. Másnap a tudósítások meg is jelentek az újságokban, és az olvasók értesülhettek a készülő eseményről.

Négy évtizeddel ezelőtt csak az újságcikkek címei változtak, a szöveg lényegében minden lapban azonos volt: Ahol a magyar űrhajós-

jelölteket kiválasztották; Sajtótájékoztató a ROVKI-ban; Űrhajósjelöltjeink; Lesz magyar űrhajós! – olvashattuk az újságokban.

Ma már tudhatjuk, hogy központilag jóváhagyott kommunikációs üzenetről volt szó. A magyar űrkutatást az úgynevezett három-ezres titkos kormányhatározatok szabályozták. Ezek figyelembe vették az akkori szocialista rendszer szerint az MSZMP PB ugyancsak titkos határozatait. Kocsis Piroska és Ólmosi Zoltán, a Magyar Országos Levéltár munkatársai gyűjtötték össze s hozták nyilvánosságra kitérő munkájukban ezeket az űrkutatásra vonatkozó iratokat. Idetartoznak az űrrepülés népszerűsítését szabályozó titkos iratok is.

Az MSZMP KB agitációs és propaganda-bizottsága először 1978. december 5-én hozott egy „szigorúan bizalmas” minősítésű határozatot a propaganda irányelveiről. Ennek tizennégy oldalas, hat fejezetből álló melléklete a részletekbe menően ismertette (előírta) az újságírók számára a tudnivalókat. Például: „Az első magyar űrhajóst úgy mutassa be a propagandánk, hogy kitűnjön: gyermekkorától kezdve élenjáró volt a tanulásban és a munkában; szellemileg és fizikailag jól felkészült” és így tovább. Ilyen világban éltünk. Mindez nem csak magyar jelenség volt. Elsősorban a nagyhatalmak, de ezen túlmenően

szerte a világon mások is felismerték az űrrepülések propagandaértékét. Emlékeztetek például az úgynevezett ticker tape parádék, amikor konfettiosöben, diadalmenetben hajtottak végig az első amerikai űrhajósok New York sugárútjain. És ugyancsak sokan emlékeznek a szovjet űrhajósok Moszkvában, a Vörös téren rendezett győzelmi ünnepléseire. Igen, a nagyhatalmi politika a saját rendszer feljebbvalóságának bizonyítására igyekezett kihasználni minden űrsikert.

Jurij Gagarin százados űrrepülésénél valószínűleg egy ellenséges célra rávezethető, atomtöltet hordozására alkalmas interkontinentális ballisztikus rakétafegyver sikeres ki-

A szakértői csoport megbeszélése a CUP Interkozmosz-szobájában a magyar űrrepülés idején

próbálásáról volt szó. A nagyhatalmak között zajló űrverseny jelentős sikere volt ez. Ennek megfelelően a szocialista országok újságjai, köztük a korabeli Népszabadság című napilap is „A szovjet nép világraszóló diadala” fejléccsel jelent meg, világgá kürtölvé a szocialista rendszer fölényét. Ehhez hasonlóan az első amerikai űrhajós is az újságok címlapjára került. Alan Shepardot, a haditengerészet tisztjét – aki valójában az ember által irányított Redstone atomtöltetű ballisztikus rakéta sikeres kiprobálásának részese volt – nagy nyilvánosság előtt maga J. F. Kennedy elnök fogadta és tüntette ki a Fehér Házban.

Az Interkozmosz űrrepülések propagandáját – köztük a miénket is – egységesen Moszkvából irányították és koordinálták. A magyar űrrepülés valós tudományos eredményeit és célját jól szervezett hírverés mögé rejtették, és előtérbe helyezték annak propagandaértékét. 1977 decemberében részletes közleményben javasolták, hogyan „célszerű” (értsd: kell) eljárni. „A tömegtájékoztatásban célszerű figyelembe venni – írták többek között –, hogy koordinátori csoportokat kell kijelölni, melyek feladata a közvélemény informálása.” Vagyis a kijelölt koordinátori csoportok megkerülésével nem lehetett a közvéleményt tájékoztatni. Azt is előírták például, hogy mit mondjon „spontán” az űrhajós egy-egy fedélzeti tévéadás alkalmával. Moszkvába el kellett juttatni négy-öt tudósítást egy-másfél oldalnyi terjedelemben, „amelyet az illető ország űrhajós kutatója elmondhat”. Vagyis egy kézben tartották a propagandát, és korlátoztak minden egyéni kezdeményezést. Az Interkozmosz űrrepülések katonai jellegére még közvetett utalást sem volt szabad tenni. A nyilvánosság számára a világűr békés meghódítását, általában a tudományos kísérleteket és a szocialista világrendszer fölényét kellett hangsúlyozni. Mindez persze részben igaz is volt. Az Interkozmosz-program a világ legnagyobb sikeres űrvállalkozása volt, a nemzetközi összefogás pedig jelentős tudományos eredményeket hozott, bár ezek egy részét nem volt szabad publikálni. Az is tény, hogy a nyugati világ a katonai űrrepülések területén

a nemzetközi tudományos integrációban rejlő lehetőségeket csak később ismerte fel.

Hiába volt a szigorú szabályozás, néha még így is porszem került a gépezetbe. Szűrős Máttyás moszkvai magyar nagykövet 1978. december 12-én kelt „szigorúan titkos” minősítésű jelentésében olvasható például: „Az NDK-szovjet űrpáros felbocsátásakor az NDK-s bemondó váratlanul azt javasolta, hogy interjút készít Hoffman és Usztynov honvédelmi miniszterekkel. A szovjet elvtársak elleneztek ezt a rögtönzést, mert az ilyen dolgot jóvá kell hagyatni, ezenkívül az ilyen interjú az űrrepülés katonai jellegét húzta volna alá.”

Emlékezetes maradt a Farkas Bertalan néhány elszólása miatti bonyodalom is. Az egyik esetben az történt, hogy az űrrepülés befejezése után a leszálláshoz készülődve ki kellett próbálniuk, működnek-e a fékező hajtóművek. Valerij Kubaszov azonban hiába nyomta meg a hajtómű indítógombját, az nem kapcsol be. Nagy zavar támadt a fedélzeten és a földi irányításban is, hiszen fékező hajtómű nélkül nem lehet leszállni. Még élénken élt a CUP (Űrrepülések Irányítóközpontja) munkatársai emlékezetében az előző bolgár űrrepülés kudarca, amikor ugyancsak a hajtómű hibásodott meg, és az akkor csaknem katasztrófával végződött. Újra kellett tervezni a hajtóművet. És tessék! Most ez a hajtómű sem akar beindulni!

A magyar űrrepülés idején a CUP-ban teljesítettem szolgálatot, és a repülésirányító pultról módomban volt hangfelvételeket készíteni. Hallgassunk bele „élőben”, hogyan is zajlottak az események!

– Zarja! (a Föld hívójele volt) Hallották a jelentésemet?

– Igen, hallottuk. Folytassák a SZOUD tesztet (a Szozuz-35 orientációs és irányítórendszerének ellenőrzése), majd próbálják újra működtetni a főhajtóművet!

– Mit fogunk csinálni? – kérdezte Kubaszov.

– Várják meg a következő szeánszot, kielemezzük a telemetriás adatokat, addig ebédjeljenek meg! – volt a repülésirányító parancsa. Az űrhajósok azonban ebédelés helyett

a lehetséges kiutat fontolgatták. Lefékezheték volna magát az űrállomást is, de ebben az esetben a méregdrága Szaljut-6 a légkörben elégett volna. Mentő űrhajót is indíthattak volna értük. Volt ilyen Bajkonurban. Ennek előkészítése azonban heteket vett volna igénybe, és addig fenn kellett volna maradniuk az űrben. Ezt nem is vették volna rossz néven.

– Hallgass ide, Berci! Ha egy mentő űrhajót kell kivárnunk, akkor kinéz nekünk még egy úrhónap itt négyesben. Nem is lenne rossz! Egyetértesz? – kérdezte Kubaszov.

A következő körben kapcsolatba lépett velük A. Jeliszejev repülésvezető.

– Orionok! (Orion-1 volt Kubaszov, Orion-2 pedig Farkas Bertalan hívójele) A hajtóművel kapcsolatban az utasítás szerint az adott pillanatban néhány jel egyidejűleg lett megadva, márpedig a kézi orientáció és a stabilizációs blokk egyidejű bekapcsolása nem megy! Vagy az egyik, vagy a másik! Az ördög vigye! Erre gondolhattunk volna!

– Mennyi ideig tartotta az ujját a gombon? Kevesebb mint egy másodpercig?

– Lehetséges.

– Legközelebb az indítógombot lenyomva kell tartani mindaddig, amíg be nem indul a hajtómű!

Elrendelték, hogy a módosított SZOUD tesztet először a Dnyeper hívójelű alapszemélyzet (V. Rjumin és L. Popov) hajtsa végre a Szozuz-36-on. A hajtóművet öt másodpercig működtették, majd kikapcsolták. Minden rendben volt. Most Kubaszovék következtek a Szozuz-35-ön, de addig még egy fordulatot várni kellett. A CUP-ban a várakozás során lassan telt az idő, de eltelt, és végre engedélyt kaptak a teszt elvégzésére. A giroszkópokat előkészítették, Kubaszov megnyomta a gombot, nyomva tartotta, tartotta... és a hajtómű beindult! Öt másodpercig működtette ő is, majd kikapcsolta. A pultoknál fellélegeztünk.

– Zarja! Itt Orion, a hajtómű öt másodpercig működött, észrevétel nincs! – mindenki örült, bár később ebből komoly gondok adódtak. Farkas Bertalan ugyanis a sikeres leszállás örömteli pillanataiban egy riporteri kérdésre elkottyantotta, hogy a hajtómű-

vet csak harmadjára sikerült bekapcsolni. Ezt pedig nem kellett volna, hiszen zajlott a hidegháború, a hadrafoghatósággal és az űrtechnika működésével kapcsolatos minden rendellenesség katonai titoknak számított keleten és nyugaton is.

Az erről szóló tévériport annak rendje és módja szerint hazakerült, megvágták, adásra előkészítették, hogy az embargó megszűntével adásba kerülhessen. Ez a hírzárlet a magyar űrrepülés idején kétórás várakozást jelentett, ennyi idő volt szükséges a közvetmény tájékoztatására szolgáló anyagok átviszálására abból a szempontból, hogy megfelelnek-e az előírásoknak, tartalmaznak-e valamilyen államtitkot.

Vértessy Sándor tévériporter ült egyenes adásban a kamera előtt éppen, amikor a fülére mondták, hogy az előkészített anyag nem mehet le. Az adást a „híres” piros gombbal megszakították, kitétték a műszaki hiba jelzést, majd a sorok rendezése után stúdióbeszélgetés következett az űrszakértőkkel.

olvasni sem volt alkalma, hiszen élő adásban nyomták a papírt a kezébe.

Az MSZMP KB „szigorúan titkos” minősítésű határozata szerint az agitációs és propagandaosztály közvetlenül koordinálta a televízió, a rádió és a naplajok, valamint a filmhíradó tevékenységét. A Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala pedig a megyei lapok, képeslapok és folyóiratok munkáját orientálta. Ebben a rendszerben a magyar Interkozmosz Tanács feladata volt az űrrepülés tudósításában részt vevő újságírók anyagainak szaklektorálása és egy szakértői bizottság felállítása. A szaklektorok az előbb említett Fehér házban tartottak ügyeletet, és szakmai szempontból ellenőrizték az anyagokat. Ide volt beosztva kollégám, dr. Bognár László orvos őrnagy is. Moszkvából telefonon tartottuk a kapcsolatot. A CUP pultjainál minden szektorban volt egy telefonkagyló és a paneleken egy tárcsázó, amellyel korlátlanul lehetett a világ bármely pontját hívni. Üres óráinkban ezt gyakran ki is használtuk, és telefonbetyárkodtunk, mint a gye-

42 perckor szeánsz és szétválás! Vajon sikerülni fog? Ebben senki nem lehetett biztos.

– Zarja! Ellenőriztük a hermetizációt! – jelentették az Orionok.

– Úgy értettük, hogy hermetikus önkönl az átjáró?

– Igen, hermetikus.

– Jegyezzék fel a szétválás idejét! Szétválás 14 óra 47 perc 00 másodperckor!

– Felírtam! Kérem az egyeztetés idejét!

– Rendben, időegyeztes! – közölte az operátor.

– Orionok! – kapcsolódott a beszélgetésbe Jeliszjev. – A következő szeánsz idején már az orvosi érzékelőkkel felszerelt övvel, szakfanderben repüljenek! Ismét ellenőrizték a hermetizációt! Rendben?

– Rendben!

Ejött a következő szeánsz ideje. Űrhajósaink már beöltözve a leszállóegységben voltak.

– Föld! Ellenőriztük a hermetizációt, minden rendben!

– Kérek engedélyt a szétválásra!

A műveleti napló

60

3 мина вторник
Десять выходов полета
Расстыковка и спуск корабля "Союз-35"

Витки	Зоны радиовидимости	Действия экипажа
I19 I54I1		Утренний туалет. Завтрак
I20 I54I2	10.08-10.13	ЭП: Расконсервация корабля "Союз-35" 30: Подготовка к работе в телевизионному репортажу
I21 I54I3	11.36-11.49	ЭП: Переход в корабль "Союз-35". Закрытие переходного люка между кораблем и станцией. Контроль герметичности стыковочного узла. Одевание скафандра 30: Телевизионный репортаж о проводах международного экипажа и закрытии переходного люка Физические упражнения
I22 I54I4	13.09-13.24	ЭП: Переход в спускаемый аппарат, Закрытие и проверка герметичности люка между спускаемым аппаратом и бытовыми отсеком 30: Подготовка к расстыковке

13-19⁰⁰

*Kezeltő: Domján Dénes
Rövidítés: György
Eszaki: Csaba Kőrösi*

61

Витки	Зоны радиовидимости	Действия экипажа
I29 I54I5	14.42-14.59	ЭП: Расстыковка корабля "Союз-35" со станцией "Салют-6". Телевизионная передача о расстыковке с борта "Союз-35". Проверка герметичности скафандров. Обед 30: Ориентация орбитального комплекса. Обед
I24 I54I6	16.11-16.34	ЭП: Проведение операций по спуску. Ведение связи. Контроль систем Работа двигательной установки корабля "Союз-35" на торможение
I25 I54I7	17.40-18.07	Разделение отсеков корабля "Союз-35". Управляемый спуск. Парашютирование. Приземление спускаемого аппарата корабля "Союз-35" с экипажем международной экспедиции посещения

	K	F
расстыковка	90/20	75/12
124. föld	93/21	82/21

Domján Dénes főszerkesztő vezetésével a Moszkvában dolgozó ártatlan tévések később elmondták, hogy soha nem tudták pontosan, mi a titok, és mi nem, így a leszállás helyszíni riportjait is gyanútlanul készítették elő adásba. Jól működött viszont a cenzúra. Észlelték, hogy a tévériportban az űrhajó műszaki hibájáról van szó. Mire azonban Baj Attila, az Interkozmosz Tanács titkára az MSZMP irodaházából, köznapj nevén a „Fehér házból” (ma az Országgyűlés Irodaháza) betelefonált a televízióba – ahol Kollányi Ágoston tudományos főszerkesztő rostokolt éppen a piros telefonnál –, hogy az anyag nem mehet adásba, már késő volt kivenni a titkos anyagot, így nem maradt más hátra, mint a piros gomb.

A leszállásról a rádióban Csák Elemér tudósított, ott nem voltak embargós anyagok, az simán adásba kerülhetett. Hiába tudta már mindenki, hogy Farkasék sikeresen leszálltak, Vértessy csak az engedély megérkezése után olvashatta be a helyszíni riport helyett a TASZSZ közleményét a sikeres földet érésről. Ezt is úgy, hogy előzőleg még el-

rekek. Kedvenc időtöltésünk volt például felhívni a világ távoli pontján hajózó egyik-másik műholdkövető és átjátszóállomás szolgáltató óceánjárót, és megkérdezni, mi lesz vacsorára a tiszt étkedében. Természetesen komoly dolgokra is használtuk ezt a csodálatos híradó rendszert. Bognár doktorral megállapodtunk abban, hogy mivel otthon az embargó miatt csak kétórás késéssel értesülhetnek az eseményekről – semmi vész! –, én élőben számolhatok be a pultunkról az itteni izgalmokról, ő pedig első kézből tájékoztathat az otthoni reakciókról. Ment is simán minden a start pillanatáig. Azon nyomban elnémultak a pultról kimenő vonalak. Hiába rohantunk a szovjet összekötőhöz, hogy elromlott a telefon, hívős mosollyal nyugtázta és mondta, „köszönöm, tudom”. Kolosszális terveink az embargó miatt ilyenképpen egy csapásra kútba esett.

A hajtómű-mizéria miatt érdemes behallgatnunk a további leszállási manőverek rádiólevelezéseibe is. Jól érzékelhető volt, amint az űrrepülések Irányítóközpontjában egyre nőtt a feszültség: 123. fordulat, 14 óra

– Egy pillanat! Szétválás a megadott időben 14 óra 47 perc 00 másodperckor!

– Levettem a szétválást blokkolót – jelentette Farkas.

– Van önkönl kép a tévéképernyőn? – kérdezte a Föld.

– Televíziós kamera bekapcsolva, kép van – mondta Kubaszov.

– Levettük a szétválást blokkolót a Szaljut oldaláról. Ég a „szétválás engedélyezve” lámpa! – jelentette Rjumin.

– Vettem! – válaszolt a Föld – 30 másodperc a szétválásig.

Kubaszov számolni kezdett: tíz, kilenc... négy, három, kettő, egy, nulla! Kiadtam a „rassztikovka” (szétválás) parancsot!

– Kigyulladt a „zahvat” (elfogás) lámpa – jelentette Farkas.

A „rassztikovka”, vagyis a szétválás a 123. fordulatban történt meg. Kubaszov igencsak aggódott, ami az élettani mutatóin is meglátszott, pulzusa 90 volt percenként, légzésszáma pedig 20. A magasabb értékek a feszültség rovására voltak írhatóak. Farkas Bertalan

ekkor nyugodtabb volt, pulzusa 75, légzése pedig 17 volt percenként.

Leszállással volt kapcsolatos Farkas Bertalan egy másik elszólása is. Megkérdezték tőle, milyen érzés volt a földet érés. Röviden válaszolt, amit szalonképesen úgy lehetne mondani, hogy jól „odacsaptuk” magunkat! Ez a tudósításban már úgy szerepelt, hogy meghibásodtak és nem működtek a puha leszállást biztosító földközeli fékezőrakéták, és az űrhajósok rövid időre igen nagy túlterhelésnek voltak kitéve. Lett is belőle kalamajka! Hiszen ilyet sem szabad világgá kürtölni! A szovjet űrhajó nem hibásodik meg!

Megint csak érdemes belehallgatni a leszállás izgalmas rádióvelezésébe.

– A leszállási program bekapcsolása 16 óra 14 perc 33 másodperckor! A hajtómű bekapcsolása 17 óra 16 perc 23 másodperckor. A fékező hajtómű működési ideje 179 másodperc! A leszállóegység leválása 17 óra 37 perc 50 másodperckor. A leszállási rezsim jó minőségű! – sorolta az operátor az adatokat.

– Berci! Ellenőrizd a sisakrostélyodat! – kiabálta Kubaszov.

– Ellenőriztem, minden rendben! – jelentette Farkas.

– Akkor ellenőrizd a kesztyűk csatlakozását!

– Igen! A jobb kesztyűmet rosszul zártam be!

Hiába, ebben a szakmában nincsenek apróságok, minden fontos. Farkas megigazította a felszerelését, és a túlnyomás lassan kúszni kezdett felfelé, másfél perc alatt elérte és tartotta a 0,35 atmoszférát. Életmentő felszerelése így már rendben volt.

– Közlöm a leszállási körzet meteorológiai adatait! – hangzott fel ismét az operátor hangja. – Felhőzet 8 ball, felhőalap 6000 méter fölött, látás 12 km felett, szél nyugati, sebessége 6 méter másodpercenként, légnyomás 735 Hgmm. A helyszín felsivatagi, többnyire síma, jelentéktelen, lankás kiemelkedésekkel, melyek lejtőszöge 5 fok alatti. A tengerszint feletti átlagos magasság 350 mé-

– Értettem! – válaszolt Rjumin a Szaljut-6 fedélzetéről.

– Azonnal repülünk az árnyékba!

– Nos, derék fiúk vagytok!

Következett a 125. fordulat, manőverek a leszálláshoz, az irányított leszállás, az ejtőernyőzés és a földet érés. Bár a korábban rakoncátlanokódó fékező hajtómű jól működött, Kubaszov feszültsége ismét megnőtt. Pulzusa 93-ra, légzése pedig 21-re emelkedett. Ekkor már Farkas pulzusszáma is 82-re, légzésszáma pedig neki is 21-re nőtt. A CUP-ban lélegzet-visszafojtva figyeltük a nagy monitort. Egy más után gyulladtak ki a tablók: fékezés Amerika és Afrika között – rendben; szétválasztás Egyiptom fölött – rendben; légkörbe érkezés Szíria fölött – rendben. De rádiócsönd van... semmi nem hallatszik, csak sistergés... Élnek még?

– Orionok! Hogy hallanak? Orionok! Hogy hallanak? – ismételte az operátor már századszor. Úgy tűnt, nagyon lassan telnek a percek. Végül a plazmaállapot megszűntével

A CUP nagy monitorja a magyar űrrepülés idején

A CUP monitorjáról készített felvételen Magyarai Béla, a CUP ügyeletes operátora és V. Dzsanyibekov rádiókapcsolatban a fedélzettel

A leszállás profilját a felhajtóerő vezérlé, így kisebb g-terhelés várható, mint az ügyvezetett ballisztikus leszállás esetén. Volt még idő, ebédelniük kellett volna a szakfanderük zsebébe helyezett tubusokból, de nem volt étvágyuk. Csak egy kávét ittak. 16 óra 00 perckor Kubaszov bekapcsolta a vertikális infravörös érzékelőt, ennek segítségével tudta az űrhajót a megfelelő irányba beállítani a fékezéshez. Azonnal működni kezdtek az orientációs hajtóművek, a kabinban nem rögzített tárgyak a levegőben lassan kúszni kezdtek az egyik irányba. Az űrhajó a lassú fordulat után „irányra állt”, az infravörös műszer képernyőjén ellenőrizték a megfelelő helyzetet. Ezután kézi irányítással forgatták meg az űrhajót a vertikális tengelye körül. Néhány perc alatt végrehajtották az orientációs manővereket.

16 óra 10 perckor parancsot kaptak a szakfanderek „felfűtésére”. Felvették a kesztyűket, lecsukták a sisakrostélyokat. Kubaszov túlnyomása kéttized atmoszféra, Farkasé nulla! Mi történt? Berci szakfandere megsérült? Nem hermetikus?

ter, ritkás bokros terep, lakott település nincs. A főernyőtető lerobbantása 17 óra 52 perc 40 másodperckor, a főernyő belobbanása 17 óra 52 perc 56 másodperckor.

– Orionok! – vette át a szót Jeliszejev. – A leszállási körülmények jók, önöket figyelni fogják, a hőmérséklet 22 Celsius-fok.

– Akárcsak nálunk – mondta izgatottan Kubaszov.

– Kérésünk, hogy a leszállás idején szakadatlanul jelentsenek részletesen mindenről, ami a fedélzeten történik. Az ejtőernyőzés alatt lépjenek kapcsolatba a helikopterekkel. Lesz átjátszás. Tehát abban az időben, amelyet megadtak önöknek, de ne felejtsek, hogy ez csak névleges leszállási pálya!

– Akkor az izguljon, aki kiszámította! – tört elő Kubaszovból.

– A kutató-mentő szolgálat minden egysége a helyszínen van! – igyekezett Jeliszejev nyugtatni az Orionokat.

– Dnyeperek! Mindent, amit hallanak, közöljék velem! Az alapvető kapcsolat önökön keresztül lesz!

helyreállt a rádiókapcsolat, az Orionok éltek, közérzetük jó volt. A leszállás körzetéből a kutató-mentő szolgálatok sorra bejelentkeztek, látták a hatalmas ejtőernyőnői eszkező űrhajót, szakadatlanul rádiókapcsolatban voltak a fiúkkal. Fellelegeztünk.

A moszkvai magyar nagykövetség munkatársa jelentette Budapestre annak idején egy „szigorúan titkos” minősítésű „tájékoztató” alapján azt, hogy a Szovjet Televízió és Rádió Állami Bizottságának nemzetközi kapcsolatok főosztálya mi mindent tartana „célszerűnek” az űresemény sikeres bemutatásához. Például: „A televízió öt és a rádió is öt bemondót küldjön ki. A televízió munkatársainak feladatai: a pultnál dolgozó bemondó egészséges, nagy teherbírási, oroszul jól beszélő, a moszkvai viszonyokat jól ismerő, a szovjet televíziósok bizalmát élvező személy legyen. A pultnál dolgozó tévébemondó mindenben hallgasson szovjet kollégájára, kövesse annak utasításait, tartózkodjon a rögtönzésektől.”

Dr. Remes Péter orvos ezredes